ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ, ТУРИЗМУ, НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ЗАПОРІЗЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ЮНАЦТВА»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Провідник духовного життя.

Андрей Шептицький

Інформаційно-бібліографічний матеріал

ЗАПОРІЖЖЯ 2015

Провідник духовного життя. Андрей Шептицький : інформаційно-бібліографічний матеріал / уклад. : В. В. Писанець ; Запорізька обл. б-ка для юнацтва. – Запоріжжя, 2015. – 12 с.

Видання розповідає про життєдіяльність Митрополита Андрея Шептицького, людини, що стала духовним уособленням української нації першої половини XX століття, чиї послання є унікальним даром українського народу. Також надається перелік інформаційних джерел, що містять праці Шептицького та інформацію про його життєвий шлях.

Розраховано на бібліотечних працівників та широке коло читачів.

Укладач,
відповідальна за випуск: В.В. Писанець

«Був у нас, на Галицькій Україні,
чоловік високого росту та ще вищого духа…
якому історія української культури
дасть прізвище українського Юлія II»
Микола Голубець

При хрещенні його назвали Романом Марією Олександром, але обравши собі ім'я апостола Русі-України, він став відомий у всьому світі як Митрополит Андрей Шептицький.

Майбутній Великий митрополит народився 29 липня 1865 року в родовитому маєтку графа Івана Шептицького в селі Прилбичах неподалік Яворова на Львівщині. Галицькі бояри Шептицькі походять із древнього лицарського роду Сасів. У 1284 році князь Лев Данилович подарував їм земельні володіння. Мати Софія була дочкою відомого польського письменника графа Олександра Фредро.

Важливий вплив на виховання Романа і його братів мала атмосфера родинного дому. Батьки – граф Іван і графиня Софія Шептицькі прищеплювали благородні риси вдачі і дали відповідне аристократичне виховання.

Високоінтелігентним, обдарованим зростав Роман, який з юних років відзначався богомільністю. Освіту почав здобувати з десяти років у батьківському домі, а потім склав іспити у Львівській гімназії ім. Франца Йосифа, таким чином закінчивши чотири класи з відзнакою. Значний вплив на формування особистості Романа відіграла гімназія св. Анни в Кракові (Польща), яку закінчив у 1883 році також з відзнакою.

Вже в ранній молодості Роман знав, що хоче стати священиком і змінити обряд з римо-католицького, в якому виховувався, на греко-католицький. Рішення було не зовсім зрозуміле для батьків та оточення, але це був вибір належності до традиції і культури предків.

Проте, спершу він відбув військову службу і здобув вищу освіту. Восени 1883 року Роман розпочав військову службу в уланському полку у Кракові, але вже в січні тяжко захворів на скарлатину і був звільнений з війська. В 1884-1887 роках Роман навчався в університеті

в Кракові, а потім у Вроцлаві, на юридичному і теологічному факультетах, закінчивши освіту із званням доктора юридичних наук.

Впродовж усіх студентських років Роман переконував батьків дозволити йому вступити до монастиря, але вони відмовляли, намагаючись перевірити покликання сина.

У квітні 1886 року Роман їде до Рима. Батьки гадали, що в цій подорожі хлопець розвіється і перестане думати про чернецтво, адже на нього чекала гарна кар'єра, дівчина-шляхтянка, яка його кохала...

У Римі за допомогою знайомих Кардиналів Роман потрапляє на аудієнцію до Папи Лева XIII. Йому хлопець повідомляє про свій намір вступити до монастиря Василіянського Чину. Папа, обійнявши його, промовив: «Мій сину, вибирай найліпшу частину, яка буде невід'ємною частиною тебе…». Папа мав великі плани щодо Української греко-католицької церкви, прагнучи реформувати Чин св. Василія і створити Патріархат із центром у Львові. Під час другої аудієнції Романа, Папа благословив його намір вступити до монастиря.

У 24-річному віці, після одобрення свого духовного вибору батьком, Роман Шептицький постригається в ченці Чину Святого Василія Великого та приймає на постризі ім’я Андрей. Молодий чернець Андрей, як високоосвічений представник монашого середовища, захистив докторат із богослов’я. Володів багатьма мовами, необхідними для діяльності і співпраці у суспільстві та культурному і науковому світі: українською, польською, французькою, німецькою, англійською, грецькою, латинською та єврейською.

Мрією ієромонаха Андрея-василіянина було стати монахом: «До монашої келії я був прив’язаний всім серцем, тому залишити її було мені дуже важко, а монаше життя завжди усвідомлював собі так, що, перш за все, основним заняттям монаха є перебування в келії, з метою молитися до Бога».

Але життя запропонувало свій сценарій: у 1892 році молодий чернець був висвячений на священика і 11 вересня ієромонах Андрей відслужив першу Божественну Літургію у родинному селі в Прилбичах.

19 червня 1899 року Папа Лев XIII призначив його єпископом Станіславським. Нелегко було погодитися на таке призначення. Він

розумів, яка відповідальність лягає на плечі єпископа: «Єпископського уряду боюся саме тому, що надзвичайно відповідальною справою є перед судом Божим відповідати за спасіння тисячів людей».

А вже 17 грудня 1900 року Шептицький був призначений Митрополитом Галицьким, Архиєпископом Львівським, Єпископом Кам'янець-Подільським. Урочисте введення на престол Митрополита Андрея відбулася в церкві св. Юра у Львові 17 січня 1901 року. З церквою св. Юра Митрополит залишився зв'язаний до кінця свого життя – впродовж наступних 44 років.

Митрополит Андрей Шептицький відомий в історії, як поборник прав людини, захисник жертв Голодомору, покровитель національних меншин Західної України. Митрополит не залишав свого народу в часі Першої та Другої світових воєн.

З вересня 1914 року Львів зайняли російські царські війська. Прийшли вони для того, щоб завоювати Галичину. А щоб нагнати страху українцям, забрати у них моральну підпору, московські власті вирішили вивезти митрополита Андрея, бо знали, що він не тільки князь церкви, але і політичний проводар народу. Нагоду для цього дала їм проповідь митрополита, яку він проголосив у неділю, після наїзду московських військ в Успенській церкві міста Львова. За цей мужній виступ царська влада 18 вересня ув'язнила митрополита та вивезла у глиб Росії – спершу до Києва, потім до Нижнього Новгорода, опісля до Курська. В 1915 році митрополита Шептицького перевезли в Суздаль у знамениту духовну в'язницю Спасо-Єфимівського монастиря, де він перебував в ув'язненні в одиночній камері без права спілкування аж до весни 1917 року.

Після звільнення його вийшли привітати в Петрограді численні делегації різних національностей, що мешкали там. З вагона вийшла висока, широкоплеча постать у чорній рясі, підперезана ремінним поясом, з золотою кучерявою бородою, з суворим і лагідним виразом очей. Ясне проміння лилося з тих очей і заливало небесним світлом прекрасне обличчя. Одразу всі опустилися на коліна. Його рука звелася

для благословення. Море голів схилилось до землі. А він ішов, благословляючи людей.

Після щирого привітання в Петербурзі Митрополит виїхав до Києва. Митрополита вітали такі визначні члени київської громади, як Софія Русова, Людмила Старицька-Черняхівська, Симон Петлюра, Сергій Шелухин, Микола Міхновський, але найкращу промову виголосив відомий історик української літератури та громадський діяч Сергій Єфремов: «Київ у своїх мурах не раз вітав та гостив наших визначних людей, провідників нації та борців за її державну незалежність, але Ваш приїзд у Київ, Високодостойний Отче Владико, якщо шукати історичної аналогії, можна порівняти хіба з в'їздом гетьмана Хмельницького до Києва після перемог».

На ці слова щирого привіту професора С. Єфремова Митрополит подякував за теплий прийом і висловив свої цінні думки. Він сказав: «Та якою не була б та Росія, все одно вона добровільно не зречеться влади над Україною. Україна — надто ласий кусок для Росії, тому вона так легко не зречеться його. Якщо Україна хоче жити вільним життям, то мусить обов'язково відокремитися від Москви. Вона мусить стати незалежною державою, шукати собі союзників між іншими вільними народами і державами, які піддержували б її слушні вимоги та могли помогти в боротьбі проти московської агресії».

Політична діяльність митрополита з самого початку мала виражене українське державотворче спрямування. В 1917-1923 роках він рішуче підтримував діяльність української еліти, яка намагалася утворити незалежну Українську державу на території Галичини і Наддніпрянської України. Незламним було бажання Шептицького об'єднати український народ в одній самостійній та незалежній державі. І цю програму викладено у праці «Як будувати рідну хату».

Шептицький рішуче обороняв свій народ. 24 липня 1933 року він разом з іншими єпископами підготував та видав послання «Україна в передсмертних судорогах», в якому засуджувався штучний голод, організований більшовиками в Україні.

Ніхто з єпископів у цілій Європі не виступав так відкрито й беззастережно проти нацизму та фашизму. Засуджуючи переслідування євреїв, звернувся (грудень 1941 р., лютий 1942 р.) з протестом до Гімлера проти нищення єврейського населення у Галичині, пише листа до папи Пія XII. Десятки євреїв були врятовані ним у підвалах Собору св. Юра. У пам'ять про цього великого гуманіста нашого часу в Ізраїлі був встановлений пам’ятник митрополиту Андрею Шептицькому.

21 листопада 1942 р. публікує послання «Не убий», в якому містилися заклики до примирення політичних сил українського суспільства, засуджувалися політичні вбивства. Подібні заяви та звернення призводили до частих обшуків у Соборі св. Юра та митрополичих палатах.

У винятково важких умовах проходила діяльність Митрополита Андрея в роки Другої світової війни. Самостійна Україна не потрібна була ні Сталіну, ні Гітлеру. А після його смерті на псевдособорі 8 березня 1946 року у Львові було проголошено приєднання Греко-католицької Церкви до Московського Патріархату, багатьох греко-католицьких священиків (в т.ч. наступника Митрополита Андрея - Йосифа Сліпого) арештовано. І на території Східної Європи та Радянського Союзу формально неіснуюча Греко-католицька Церква пішла у підпілля.

Стосовно об’єднання церков, Шептицький пропонував православним владикам створити одну Соборну церкву в Україні - не греко-католицьку і не православну, а ніби нову релігійну конфесію, з титулом Патріарха в Києві.

Митрополит Андрей чи не в кожній суспільній галузі доклався до її розвитку, мав величезний вплив на духовність свого народу.

1906 року він організував першу в Україні прощу до Святої Землі - Єрусалима, в якій брало участь понад 500 чоловік.

Дбав про народну освіту: допомагав матеріально багатьом середнім школам; за власні кошти придбав будинок для дівочої гімназії, а в соборі св. Юра організував Народну школу ім. Грінченка для бідних дітей. Віддав свої землі для садівничої та хліборобської шкіл. Дитячо-

молодіжній організації «Пласт» подарував для літніх таборів свій маєток.

Андрей Шептицький був засновником Студитського наукового інституту, якому подарував велику бібліотеку. 1919 року заснував богословський факультет при Духовній семінарії у Львові, який 1928 року був реорганізований в Богословську академію з філософським та теологічним факультетами, на той час єдину українську рівноправну і незалежну вищу школу в Галичині.

Крім цього Митрополит постійно підтримував матеріально молодих та перспективних студентів. Він надавав їм стипендії на навчання закордон із своїх коштів. Таким чином, завдяки йому чимало талановитих, але бідних студентів мали можливість здобувати освіту в Австрії, Італії, Швейцарії та інших країнах Європи. Митрополит вважав, що освіта – це золотий капітал нації, тому всіляко підтримував її.

Шептицький сприяв і розвитку української культури. У 1905-му заснував церковний музей (згодом перейменовано у Національний музей імені митрополита Андрея Шептицького), у якому зібрано одну з найбільших у Європі збірок іконопису.

Допомагав талановитим митцям, зокрема, відомим художникам: Олексі Новаківському, Модесту Сосенку, Осипу Куриласу. Надавав стипендії молодим українським митцям для здобуття художньої освіти у кращих навчальних закладах Європи.

1903 року заснував Народну лічницю, в якій могли безкоштовно лікуватися бідні люди, а сестрами-жалібницями працювали монахині.

Шептицький був ініціатором і засновником Земельного банку у Львові (1910), підтримував діяльність українських культурно-просвітницьких товариств «Просвіта», «Рідна школа», «Сільський господар».

Ведучи дуже скромне чернече життя, Митрополит віддавав більшість своїх прибутків на народні потреби.

Митрополит Андрей Шептицький понад усе ставив цінність людського життя, шанував будь-яке віросповідування, любив кожну націю. Ризикуючи життям, жив за принципом Христа.

Митрополитові Андрею Шептицькому судилось стати духовним уособленням української нації першої половини XX століття. Він залишив по собі цілу низку праць, що можуть духовно сформувати український народ на шляху його державного розвитку. Його послання – скарбниця порад для церковних і державних лідерів та просто свідомих громадян. «Я справді не лікар, ані хлібороб, ані політик, але я Ваш батько, а батькові не байдуже те, що його дітей живо обходить» (з пастирських листів).

У своїй праці «Як будувати рідну хату» (1941 р.) Митрополит пише: «…Ясно, як на долоні, що Рідна Хата не постане, якщо не буде українського моноліту, коли українці-самостійники не зможуть, мимо всіх різниць, які їх ділять, завести між собою якнайбільшої єдности. Тієї єдности Україні треба, а та потреба накладає на нас обов'язок, і від сповнення того обов'язку залежить будучина Батьківщини. Якщо хочемо всенаціональної Хати хотінням глибоким і щирим, якщо та воля не є тільки фразою, ілюзією, то вона мусить проявлятися діянням, і те діяння мусить вести до єдности». В посланні все написано про розвиток держави. Він мріяв бачити сильний народ і сильну державу, усе своє життя допомагав людям.

Андрей Шептицький - рідкісний у тогочасному українському суспільстві тип справжнього аристократа духу, людини великої особистої культури та ґрунтовної європейської освіченості.

Важко відповісти на запитання: «Ким був Митрополит Андрей?». Перш за все, він був людиною Божою.

Інформаційні джерела про Андрея Шептицького:

1. Митрополит Андрей Шептицький. Вибране. 365 днів з Великим Митрополитом. Роздуми на щодень [Фрагменти висловів Шептицького із праць, послань, проповідей за 1900-1944 роки] / Митрополит Андрей Шептицький ; упоряд. О. Гайова, В. Кіт. – Львів : Місіонер, 2014. – 568 с.

2. Митрополит Андрей Шептицький. Документи і матеріали 1941-1944 / Митрополит Андрей Шептицький ; упоряд. Ж. Ковба. – К. : Дух і літера, 2003. – 313 с.

3. Митрополит Андрей Шептицький. Пастирські послання (1899 – 1914) / Митрополит Андрей Шептицький ; упоряд. : О. Гайова, Р. Тереховський. – У 4-х т. - Львів : Артос. – 2007-2013.

4. Шептицький А. Як будувати рідну хату? / Андрей Шептицький. – К. : Українська прес-група, 2013. – 48 с. – (Підривна література).

5. Митрополит Андрей Шептицький. Життя – це мистецтво [Думки Митрополита Андрея на кожен день року] / упоряд. Галина Доманська [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ex.ua/81958781. - Мова укр. – Перевірено : 20.12.2015.

6. Вілсон Е. Українці: несподівана нація / Ендрю Вілсон ; пер. з англ. О. Грищенко, Н. Гончаренко. – К. : К.І.С., 2004. – С. 402.

7. Волошин Л. Княжий дарунок великого мецената. Митрополит Андрей Шептицький у житті і творчості Олекси Новаківського / Любов Волошин. – Львів : Свічадо, 2001. – 200 с.

8. Гентош Л. Митрополит Шептицький: 1923-1939. Випробування ідеалів / Ліліана Гентош. – Львів : ВНТЛ-Класика, 2015. – 596 с.

9. Гусак С.В. Андрій (Роман) Шептицький (1865-1944) // Легендарні постаті України / С.В. Гусак. - Харків : Торсінг плюс, 2009. – С. 60-61.

10. Королевський К. Митрополит Андрей Шептицький (1865-1944) / Кирило Королевський ; пер. з франц. Я. Кравець. – Львів : Свічадо, 2014. – 490 с.

11. Остапенко П.В. Андрей Шептицький : біогр. нарис // Усі видатні постаті України / П.В. Остапенко. – Харків : Торсінг плюс, 2006. – С. 240-247.

12. Сергійчук В. Андрей Шептицький / Володимир Сергійчук. – Вишгород : Сергійчук, 2015. – 440 с. - (Українські державники).

13. Софія з Фредрів Шептицька**.** Молодість і покликання о. Романа Шептицького. - Львів : Свічадо, - 2015. – 192 с.

14. 100 фактів про Україну / упоряд. В.М. Скляренко, В.В. Сядро. – Харків : Фоліо, 2013. – С. 103.

15. Терещук Г. Шептицький від А до Я [Абетка-енциклопедія] / Галина Терещук, Оксана Думанська ; ілюстр. : творча майстерня «Аграфка». – Львів : Видавництво Старого Лева, 2015. – 72 с. – (дитячі освітні книжки).

16. Ульяновський В. Церква в українській державі. 1917-1920 рр. (доба Гетьманату Павла Скоропадського) : навч. посібн. – К. : Либідь, 1997. – С. 208-219.

17. Шептицький Андрей (Роман-Марій-Олександр) // Провідники духовності України : довідник / За ред. І.Ф. Кураса. – К. : Вища шк., 2003. – С. 159-160.

18. Митрополит Андрей Шептицький [Сайт про Митрополита Шептицького] [Електронний ресурс] . – Режим доступу : http://www.mytropolyt.com.ua/. - – Мова укр. – Перевірено : 20.12.2015.

19. Митрополит Андрей Шептицький [Сайт Центрального державного історичного архіву України м. Львів] [Електронний ресурс] . – Режим доступу : http://tsdial.archives.gov.ua/?url=/gallery/gallery1/. – Мова укр. – Перевірено : 03.12.2015.

20. Андрей Шептицький митрополит Галицький, Архієпископ Львівський, єпископ Камянецький [сайт Українського християнського часопису «Місіонар»] [Електронний ресурс] . – Режим доступу : http://www.misionar.info/retro-svitlyny/1375.html. - Мова укр. – Перевірено : 03.12.2015.

21. Андрей Шептицький (Шептицкий) [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.litopys.com.ua/encyclopedia/zakh-dno-ukra-nsk-zeml-p-d-chas-persho-sv-tovo-v-yni/andr-y-sheptitskiy/. - Мова укр. – Перевірено : 03.12.2015.

22. Бабенко Л. Чому Митрополит Андрей Шептицький став об`єктом радянських спецслужб / Людмила Бабенко [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://metropolitaszeptycki.pl/pl/artykuy/artykuy-w-jezyku-ukrainskim/c/569.html. - Мова укр. - Перевірено : 17.12.2015.

23. Волошин Л. Митрополит Андрей Шептицький – опікун і меценат українського мистецтва / Любов Волошин [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.christusimperat.org/uk/node/22593. - Мова укр. – Перевірено : 03.12.2015.

24. Головінський І. Слуга Божий Митрополит Андрей у роки Другої світової війни – ідеал доброго пастиря / Іван Головінський [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://metropolitaszeptycki.pl/pl/artykuy/artykuy-w-jezyku-ukrainskim/c/450.html. - Мова укр. - Перевірено : 17.12.2015.

25. Гуркіна С. Напередодні вічності: Митрополит Андрей Шептицький в останні три місяці свого архієрейського служіння / Світлана Гуркіна [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://metropolitaszeptycki.pl/pl/artykuy/artykuy-w-jezyku-ukrainskim/c/574.html. - Мова укр. - Перевірено : 17.12.2015.

26. Клячко М. Лист Митрополита Шептицького до Сталіна / Марія Клячко [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://metropolitaszeptycki.pl/pl/artykuy/artykuy-w-jezyku-ukrainskim/c/449.html. - Мова укр. - Перевірено : 17.12.2015.

27. Ленцик В. Митрополит А. Шептицький – патріот і державний муж / Василь Ленцик [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://metropolitaszeptycki.pl/pl/artykuy/artykuy-w-jezyku-ukrainskim/c/..html. - Мова укр. - Перевірено : 17.12.2015.

28. Ленцик В. Слуга Божий кир Андрей і українська культура / Василь Ленцик [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://metropolitaszeptycki.pl/pl/artykuy/artykuy-w-jezyku-ukrainskim/445/446.html. - Мова укр. - Перевірено : 17.12.2015.

29. Митрополит Андрей Шептицький [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.ex.ua/8770144. - Мова укр. – Перевірено : 03.12.2015.

30. Митрополит Андрей Шептицький в житті України [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://h.ua/story/272854/. - Мова укр. – Перевірено : 03.12.2015.

31. Митрополит Андрей Шептицький - глава Української Церкви. Митрополит Галицький, архієпископ Львівський [Електронний ресурс] . – Режим

доступу : http://trybraty.com.ua/main/mytropolyt/. - Мова укр. – Перевірено : 03.12.2015.

32. Нагаєвський І. Повтернення Митрополита Андрея з московської неволі / Ісидор Нагаєвський [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://metropolitaszeptycki.pl/pl/artykuy/artykuy-w-jezyku-ukrainskim/c/t.html. - Мова укр. - Перевірено : 17.12.2015.

33. Турій О. Митрополит Андрей (Шептицький) про християнські засади політичного життя / Олег Турій [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://metropolitaszeptycki.pl/pl/artykuy/artykuy-w-jezyku-ukrainskim/c/572.html. - Мова укр. - Перевірено : 17.12.2015.

34. Ходак І. Діяльність Андрея Шептицького під час Другої світової війни / Інна Ходак [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://metropolitaszeptycki.pl/pl/artykuy/artykuy-w-jezyku-ukrainskim/c/577.html. - Мова укр. - Перевірено : 17.12.2015.

35. «Я хотів би стати всім для усіх, щоб всіх спасти…»: вибір Андрея Шептицького [Електронний ресурс]. - Режим доступу : http://www.novadoba.org.ua/sites/default/files/files/razom_na_odniy_zemli/5.4.pdf. - Мова укр. - Перевірено : 17.12.2015.